

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ THANH NIÊN VÀ CÔNG TÁC THANH NIÊN

Trần Ái Vân

Trường Đại học Sư phạm, Đại học Đà Nẵng

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về thanh niên và công tác giáo dục thế hệ trẻ, một di sản tinh thần vô giá, hàm chứa ý nghĩa lý luận sâu sắc và giá trị thực tiễn to lớn, tiếp tục soi đường cho sự nghiệp phát triển đất nước. Nghiên cứu và vận dụng sáng tạo những chỉ dẫn của Người trong bối cảnh cách mạng hiện nay không chỉ là động lực then chốt, mà còn là một yếu tố dẫn đến sự thành công của quá trình đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước, tích cực chủ động hội nhập quốc tế sâu rộng, đẩy nhanh tiến trình chuyển đổi số quốc gia toàn diện, kiến tạo nên kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình mạnh mẽ của dân tộc Việt Nam trên trường quốc tế.

Từ khóa: tư tưởng Hồ Chí Minh, Công tác thanh niên

HO CHI MINH'S THOUGHT ON YOUTH AND YOUTH WORK

Tran Ai Van

University of Education, The University of Danang

Abstract: Ho Chi Minh's thought on youth and the education of younger generations is a priceless spiritual legacy, containing profound theoretical significance and great practical value. It continues to illuminate the path of national development. Studying and creatively applying his guidance in the current revolutionary context is not only a key driving force but also a crucial factor for the success of industrialization, modernization, proactive and extensive international integration, and accelerating the comprehensive national digital transformation. These efforts aim to usher in a new era — a powerful resurgence of the Vietnamese nation on the global stage.

Keywords: Ho Chi Minh's thought; youth work.

Nhận bài: 14/04/2025

Phản biện: 18/05/2025

Duyệt đăng: 23/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn dành cho thanh niên sự quan tâm đặc biệt. Người nhấn mạnh: “Thanh niên là người chủ tương lai của nước nhà. Nước nhà thịnh hay suy, yếu hay mạnh, một phần lớn là do các thanh niên” [3, tr.216]. Đây là lớp người trẻ tuổi, có hoài bão, ước mơ, giàu nghị lực và đầy khát vọng với lý tưởng cao đẹp, có đức xả thân vì nghĩa lớn và lòng vị tha sâu sắc. Đó là lứa tuổi có tính nhạy cảm cao với cái mới, cái đẹp và cái tiến bộ. Do vậy, nếu được giáo dục tốt, phù hợp với tâm lý và tính cách, thanh niên sẽ có lý tưởng sống cao đẹp, phát huy tài năng, tính sáng tạo, xứng đáng là lực lượng xung kích, chủ lực của nước nhà.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về vị trí, vai trò của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng dân tộc

Nhận thức rất rõ sứ mệnh to lớn của thanh niên, năm 1925 trong tác phẩm “Bản án chế độ thực dân Pháp”, Nguyễn Ái Quốc nhấn gọi: “Hỡi Đồng Dương đáng thương hại! Người sẽ chết mất, nếu đám thanh niên già cỗi của Người không sớm hồi sinh” [1, tr.144]. Người kêu gọi muốn “hồi sinh” dân tộc trước hết phải “hồi sinh” thanh niên. Nguyễn Ái Quốc tổ chức ra nhóm cách mạng đầu tiên là Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên (6-

1925) nhằm quy tụ tất cả những thanh niên Việt Nam yêu nước đầy nhiệt huyết vào một tổ chức cách mạng thống nhất. Tờ báo “Thanh niên” là cơ quan ngôn luận của Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên nhằm truyền bá chủ nghĩa Mác – Lênin ở Việt Nam lúc bấy giờ. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm thấy được vai trò và vị trí quan trọng của thanh niên trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Những năm đầu khi nước ta vừa giành được độc lập, Người lại một lần nữa khẳng định vai trò của thanh niên trong sự nghiệp kiến tạo, xây dựng đất nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng: “Một năm khởi đầu từ mùa Xuân. Một đời khởi đầu từ tuổi trẻ. Tuổi trẻ là mùa Xuân của xã hội” [2, tr.194].

Thanh niên là lực lượng to lớn, là đội quân xung kích trên mọi mặt trận của cách mạng. Người cho rằng: Cách mạng là sự nghiệp của quần chúng nhân dân, lực lượng cách mạng bao gồm toàn thể quần chúng bị áp bức và những người tiến bộ, cách mạng là việc chung chứ không phải là việc của một hai người trong đó công nông là gốc của cách mạng, là đội quân chủ lực của cách mạng. Trong lực lượng cách mạng đó, “Thanh niên là bộ phận quan trọng của dân tộc. Dân tộc bị nô lệ thì thanh niên cũng bị nô lệ. Dân tộc được giải phóng, thanh niên mới được tự do. Là một bộ phận quan trọng

của cách mạng dân tộc, “Thanh niên phải hăng hái tham gia cuộc đấu tranh của dân tộc” thanh niên phải “Phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, làm cho dân giàu, nước mạnh, tức là để làm tròn nhiệm vụ người chủ của nước nhà” Đồng thời, Người chỉ rõ: Thanh niên không chỉ là một bộ phận đông đảo mà còn là một lực lượng trẻ, khỏe, thông minh, sáng tạo, năng động, giàu nghị lực và khát vọng cống hiến, hy sinh; là thế hệ “Tiếp sức cách mạng cho thế hệ thanh niên già, đồng thời là người phụ trách dìu dắt thế hệ thanh niên tương lai là người xung phong trong công cuộc phát triển kinh tế và văn hóa, trong sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội” Chủ tịch Hồ Chí Minh nêu rõ vai trò của thanh niên trong xã hội và mối quan hệ kết nối quá khứ với tương lai là không thể tách rời nhau.

2.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về công tác giáo dục thanh niên

Trên cơ sở nhìn nhận vị trí, vai trò quan trọng của thanh niên đối với sự nghiệp cách mạng và vận mệnh của dân tộc, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã dành sự quan tâm đặc biệt đến công tác giáo dục, bồi dưỡng thế hệ thanh niên, xem đây là việc rất quan trọng và rất cần thiết. Sau khi giành được chính quyền, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề ra nhiệm vụ và công tác giáo dục thanh niên qua từng thời kỳ cách mạng, đặc biệt chú trọng việc giáo dục, đào tạo thanh niên. Theo Người “Vì lợi ích mười năm thì phải trồng cây, vì lợi ích trăm năm thì phải trồng người” giáo dục thanh niên cần tiến hành một cách toàn diện với tinh thần “Thanh niên phải chuyên tâm học hành và công tác”

Khẳng định vai trò của thanh niên đối với sự “suy” hay “thịnh” của dân tộc, xứng đáng là “mùa Xuân của xã hội” Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng đặt ra yêu cầu rất cao trong công tác giáo dục thanh niên ở mỗi giai đoạn cách mạng. Theo Người, thanh niên phải được giáo dục, đào tạo một cách chu đáo. Công tác này phải được tiến hành một cách chặt chẽ, với nhiều hình thức, biện pháp linh hoạt, phù hợp. Công tác giáo dục thanh niên là quá trình tác động đồng bộ của các chủ thể từ gia đình, đoàn thể, xã hội cho đến các cấp ủy đảng và chính quyền. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Trường học, gia đình và đoàn thể thanh niên phải liên hệ chặt chẽ trong việc giáo dục thanh niên” Người mong mỗi toàn thể thanh niên không ngừng ra sức phấn đấu, rèn luyện, học tập trên tất cả các lĩnh vực, nhất là phải “ra sức phát triển những ưu điểm và tẩy sạch khuyết điểm” “Luôn luôn trau dồi đạo đức cách mạng, khiêm tốn giản dị, chống

kiêu căng, tự mãn... tự phê bình và phê bình nghiêm chỉnh, để giúp nhau cùng tiến bộ mãi” Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Thanh niên ta có vinh dự to thì cũng có trách nhiệm lớn. Để làm tròn trách nhiệm, thanh niên ta phải nâng cao tinh thần làm chủ tập thể, từ bỏ chủ nghĩa cá nhân” [9, tr.299]. Người còn ân cần căn dặn: “Nhiệm vụ của thanh niên không phải là hỏi nước nhà đã cho mình những gì. Mà phải tự hỏi mình đã làm gì cho nước nhà! Mình phải làm thế nào cho ích lợi nước nhà nhiều hơn? Mình đã vì lợi ích nước nhà mà hy sinh phấn đấu chừng nào?”. Người căn dặn: “Nhà nước chú trọng đặc biệt việc giáo dục thanh niên về đức dục, trí dục và thể dục” Do vậy, bên cạnh yêu cầu thanh niên “Trước hết phải yêu Tổ quốc, yêu nhân dân. Phải có tinh thần dân tộc vững chắc và tinh thần quốc tế đúng đắn” Hồ Chí Minh còn chỉ rõ, Đảng và Nhà nước cần chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho thanh niên, đào tạo thanh niên thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội “vừa hồng vừa chuyên”.

Thanh niên phải tự giác rèn luyện, không ngừng học tập, có chí tiến thủ, xung phong gương mẫu trong công việc. Người cho rằng: “Ưu điểm của thanh niên ta là hăng hái giàu tinh thần xung phong, khuyết điểm là ham chuộng hình thức, thiếu thực tế, bệnh cá nhân, bệnh anh hùng” Theo Người, thanh niên muốn xứng đáng là người chủ tương lai của đất nước thì yếu tố tự giác rèn luyện của thanh niên là hết sức quan trọng. Rèn luyện trên mọi phương diện: Rèn luyện đạo đức cách mạng, rèn luyện ý chí và lòng dũng cảm, trau dồi kiến thức, nâng cao trình độ văn hóa, nghiệp vụ chuyên môn,... Người động viên thế hệ trẻ phải có quyết tâm lớn, vì sự nghiệp cách mạng là quá trình lâu dài, khó khăn, đầy hy sinh gian khổ. Quá trình đó, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhắc nhở cán bộ, đảng viên phải thường xuyên chăm lo, giáo dục, rèn luyện và tạo môi trường để thanh niên học tập, phát triển. Người nói, “Các đồng chí già rất quý, là gương bên bị đấu tranh, dìu dắt, bồi dưỡng, đào tạo thêm đồng chí trẻ. Đồng chí già phải giúp đỡ cho đồng chí trẻ tiến bộ. Như thế, đòi hỏi ở đồng chí già phải có thái độ độ lượng, dìu dắt đồng chí trẻ. Đó cũng là một tiêu chuẩn đạo đức cộng sản chủ nghĩa” Người lấy ví dụ rất cụ thể để căn dặn: “Có số thanh niên tưởng xây dựng chủ nghĩa xã hội ngày nay là trên trời rơi xuống, không biết sự gian nan, cực khổ cũ. Các đồng chí già phải kể lại cho họ nghe. Đó là một cách giáo dục thanh niên” Đối với những tấm gương anh hùng cách

mạng, với những chiến công của các anh hùng dũng sĩ đã lập nên trong công cuộc cứu nước và giữ nước, Người căn dặn: “Chúng ta phải ghi chép và thường nhắc lại những chiến tích ấy... để giáo dục thanh niên ta rèn luyện một ý chí kiên quyết, quật cường, một tâm lý quả cảm xung phong, tin tưởng vào tương lai tươi sáng của Tổ quốc” Thực hiện tốt điều này nhằm bảo đảm cho thanh niên “Có tinh thần và gan dạ sáng tạo, cần có chí khí hăng hái và tinh thần tiến lên, vượt mọi khó khăn, gian khổ để tiến mãi không ngừng” Dù trong bất cứ hoàn cảnh nào cũng phải sống xứng đáng với truyền thống vẻ vang của dân tộc.

Nhằm thực hiện công tác giáo dục thanh niên một cách hiệu quả, Hồ Chí Minh đặc biệt chú trọng tới vai trò của nhà trường, của ngành giáo dục, xem đây là môi trường thuận lợi nhất để tiến hành công tác giáo dục thanh niên trên mọi phương diện. Trong tác phẩm “Đời sống mới”, Hồ Chí Minh nhấn mạnh rằng: “Cốt nhất là phải dạy học trò biết yêu nước, thương nòi, phải dạy cho họ ý chí tự lập tự cường, quyết không chịu thua kém ai, quyết không chịu làm nô lệ” Cùng với các hình thức, biện pháp nêu trên, cần phát huy vai trò tổ chức Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh trong giáo dục, bồi dưỡng thanh niên. Chủ tịch Hồ Chí Minh căn dặn: “Trung ương Đoàn cần phải tăng cường hơn nữa việc giáo dục tinh thần yêu nước, giác ngộ giai cấp và đạo đức cách mạng cho đoàn viên và thanh niên” Người thường xuyên nhắc nhở đội ngũ cán bộ đoàn các cấp cần phải đi sâu vào đời sống, hiểu rõ tâm lý của các lớp thanh niên và giúp đỡ họ giải quyết mọi vấn đề một cách thiết thực

2.3. Ý nghĩa Tư tưởng Hồ Chí Minh về thanh niên trong giai đoạn cách mạng hiện nay

Thứ nhất, Trước yêu cầu của sự nghiệp cách mạng trong giai đoạn mới, việc tăng cường và nâng cao hiệu quả công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống văn hóa cho thế hệ trẻ là nhiệm vụ có ý nghĩa chiến lược, nhằm xây dựng lớp thanh niên “vừa hồng, vừa chuyên” – những chủ nhân xứng đáng của đất nước trong tương lai. Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh – tổ chức đại diện cho quyền và lợi ích hợp pháp, chính đáng của tuổi trẻ – cần phát huy vai trò nòng cốt trong việc đồng hành, hỗ trợ thanh niên thực hiện tốt sứ mệnh của mình đối với Đảng, với Tổ quốc và với nhân dân. Trọng tâm là bồi dưỡng lòng yêu nước, niềm tự hào dân tộc, khơi dậy hoài bão lớn, khát vọng cống hiến, xây dựng đất nước

phồn vinh, hạnh phúc; đồng thời giúp thanh niên nhận thức sâu sắc về sứ mệnh lịch sử và trách nhiệm của mình trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Cần tiếp tục kiên trì, coi trọng công tác tuyên truyền, giáo dục, học tập và thực hiện nghiêm túc các chủ trương, đường lối, nghị quyết của Đảng; đẩy mạnh giáo dục lý tưởng cách mạng, truyền thống văn hóa, lịch sử vẻ vang của Đảng và dân tộc cho thanh niên. Đặc biệt, cần chú trọng giáo dục thông qua thực tiễn phong trào hành động cách mạng, các phong trào thi đua yêu nước, từ đó hình thành nhân cách, bản lĩnh và tinh thần trách nhiệm xã hội cho thế hệ trẻ. Việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh cần tiếp tục được đẩy mạnh, gắn với xây dựng và thực hiện các chuẩn mực đạo đức phù hợp với thời đại mới.

Thứ hai, cần tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và nâng cao chất lượng, hiệu quả nội dung cũng như phương thức hoạt động của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh và các tổ chức thanh, thiếu niên Việt Nam. Đây chính là nền tảng cốt lõi để nâng cao năng lực tổ chức, đáp ứng yêu cầu của tình hình mới, đồng thời góp phần xây dựng Đảng, củng cố hệ thống chính trị, tăng cường khối đại đoàn kết toàn dân tộc và bảo vệ vững chắc chế độ xã hội chủ nghĩa. Trong quá trình đổi mới đó, cần lấy nhu cầu, nguyện vọng chính đáng, hợp pháp và thiết thực của thanh niên làm trung tâm. Đặc biệt, cần chú trọng phát triển nguồn nhân lực trẻ, nhất là nguồn nhân lực chất lượng cao – lực lượng tiên phong trong công cuộc chuyển đổi số quốc gia, hội nhập quốc tế sâu rộng và phát triển kinh tế tri thức. Đoàn cần định hướng thanh niên tích cực học tập và tự học tập suốt đời, không ngừng rèn luyện toàn diện để làm chủ tri thức khoa học – công nghệ hiện đại, kỹ năng số và phương pháp quản lý tiên tiến. Đồng thời, cần khơi dậy mạnh mẽ tinh thần khởi nghiệp, đổi mới sáng tạo trong thanh niên; tổ chức các hoạt động thiết thực hỗ trợ thanh niên khởi nghiệp thành công, tạo điều kiện thuận lợi để thanh niên phát huy vai trò dẫn dắt trong phát triển kinh tế số, kinh tế xanh, kinh tế tuần hoàn.

Thứ ba, cần đẩy mạnh các phong trào hành động cách mạng, phát huy cao độ vai trò tiên phong, xung kích, sáng tạo của tuổi trẻ trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội. Thanh niên Việt Nam – với truyền thống yêu nước nồng nàn, tinh thần bất khuất và khát vọng cống hiến – phải tiếp tục là lực lượng đi đầu trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ

Tổ quốc trong thời đại mới. Tiếp nối tinh thần “ba sẵn sàng”, “năm xung phong”, “xê dọc Trường Sơn đi cứu nước” của các thế hệ cha anh – những Nguyễn Văn Trỗi, Nguyễn Viết Xuân, Nguyễn Thái Bình, Lê Thị Hồng Gấm, Trần Bội Cơ, mười cô gái thanh niên xung phong Ngã Ba Đồng Lộc – lớp thanh niên hôm nay cần không ngừng trau dồi đạo đức cách mạng, sống khiêm tốn, giản dị, cầu tiến bộ, hun đúc khát vọng vươn lên để cống hiến và xem đó là lẽ sống cao đẹp của mình. Thanh niên phải tiên phong trong học tập, rèn luyện để nâng cao trình độ chuyên môn, làm chủ tri thức, công nghệ, trở thành lực lượng nòng cốt trong hội nhập quốc tế sâu rộng. Phải đi đầu trong lao động, sản xuất, sáng tạo, tích cực thực hiện chủ trương chuyển đổi số quốc gia, phát triển kinh tế số trên nền tảng khoa học – công nghệ và đổi mới sáng tạo. Thanh niên cũng cần phát huy tinh thần tình nguyện, sẵn sàng đảm nhận những việc khó, việc mới, xung phong đến với vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn; sẻ chia với người nghèo, người yếu thế; góp phần lan tỏa những giá trị nhân văn cao đẹp trong cộng đồng.

Thứ tư, cần đặc biệt quan tâm củng cố và xây dựng tổ chức Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh thực sự vững mạnh toàn diện về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống, tổ chức và đội ngũ cán bộ. Trọng tâm là nâng cao chất lượng đoàn viên, bồi dưỡng ý thức chính trị, lý tưởng cách mạng và tinh thần trách nhiệm xã hội. Xây dựng đội ngũ cán bộ Đoàn các cấp có phẩm chất, năng lực, uy tín, đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ trong tình hình mới; chú trọng phát hiện, đào tạo, bồi dưỡng những cán bộ trẻ tiên phong, đổi mới, dám nghĩ, dám làm, năng động, sáng tạo – trở thành lực lượng xung kích cách mạng, đội hậu bị tin cậy

của Đảng. Tăng cường công tác quốc tế thanh niên, mở rộng mặt trận đoàn kết, tập hợp thanh niên; chăm lo công tác phụ trách Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh, bảo vệ, chăm sóc và giáo dục thiếu niên, nhi đồng. Đoàn cần tạo dựng môi trường rèn luyện lành mạnh, bình đẳng, nghĩa tình để cán bộ, đoàn viên, thanh niên phát triển toàn diện về bản lĩnh chính trị, đạo đức, lối sống, tác phong và chuyên môn nghiệp vụ; qua đó, xây dựng nguồn cán bộ trẻ chất lượng cho Đảng và hệ thống chính trị.

III. KẾT LUẬN

Trong kho tàng di sản tư tưởng vĩ đại của Chủ tịch Hồ Chí Minh, những quan điểm của Người về thanh niên luôn giữ vị trí đặc biệt quan trọng. Đó không chỉ là kim chỉ nam cho công tác thanh niên trong suốt chiều dài cách mạng, mà còn là “cẩm nang” quý báu cho Đảng, Nhà nước và toàn bộ hệ thống chính trị trong việc bồi dưỡng, phát huy vai trò của thế hệ trẻ. Những tư tưởng ấy thể hiện tầm nhìn chiến lược sâu rộng và sự quan tâm đặc biệt của Người đối với lực lượng thanh niên – những người mang trong mình sức sống, khát vọng và tương lai của dân tộc. Ngày nay, trong bối cảnh đất nước bước vào kỷ nguyên mới – kỷ nguyên hội nhập toàn diện, chuyển đổi số mạnh mẽ và khát vọng vươn mình trở thành quốc gia phát triển – tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh về thanh niên vẫn giữ nguyên giá trị chỉ đạo sâu sắc cả trong lý luận và thực tiễn. Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, cùng với tinh thần học tập không ngừng, thanh niên Việt Nam đã và đang trưởng thành vững vàng, hoàn thành xuất sắc sứ mệnh được giao, xứng đáng là lực lượng xung kích, là đội quân tiên phong trên mọi mặt trận của công cuộc đổi mới và phát triển đất nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 2, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [2] Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 4, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3] Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 5, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [4] Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 6, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5] Hồ Chí Minh (2011), Toàn tập, tập 9, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [10] Báo Chính phủ (2023), Toàn văn phát biểu của Tổng Bí thư tại Đại hội Đoàn toàn quốc lần thứ XII, <https://baohinhphu.vn/toan-van-phat-bieu-cua-tong-bi-thu-tai-dai-hoi-doan-toan-quoc-lan-thu-xii-102221215163712032.htm>, ngày truy cập: 03-5-2025.
- [11] Trần Quang Kiên (2022), Tìm hiểu tư tưởng Hồ Chí Minh về thanh niên và công tác giáo dục thanh niên, <http://vanhoanghetuathuat.vn/tim-hieu-tu-tuong-ho-chi-minh-ve-thanh-nien-va-cong-tac-giao-duc-thanh-nien.htm>, ngày truy cập: 03-5-2025.